

ПАБАБАВЯЗКУ ПАМ'ЯЦІ

А. А. МАЛАФЕЕЎ, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі, член Палітбюро ЦК КПСС

Паўстагоддзя, якія прайшлі з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны, — тэрмін немалы не толькі для чалавека, але і для гісторыі краіны. Усё радзейшыя становяцца рады пераможцаў, якія складаюцца з салдат вогненых саркавак. Гісторыя Вялікай Айчыннай вайны ўсё больш ахутваецца заслонай часу, становіцца прадметам шматлікіх даследаванняў. Але не сціхае боль страт. Пам'яць аб 27 мільёнах загінуўшых у страшным кашмары вайны акалікае нас зноў і зноў вяртае да гэтай драматычнай даты, да гераічнага мінулага сваёй краіны, свайго народа.

50 гадоў назад на нашу зямлю прыйшоў бязлітасны, жорсткі вораг, прыйшоў з мячом. Прыйшоў, каб растаптаць нашу мірнае жыццё. У старэнна распрацаваных планах прадугледжвалася знішчыць савецкія грамадскія і дзяржаўныя лад, ліквідаваць нацыянальную дзяржаўнасць народаў СССР, абрабаваць народную гаспадарку, фізічна знішчыць дзесяткі мільёнаў савецкіх людзей, а прадстаўнікоў асобных нацыянальнасцей знішчыць поўнасьцю.

Адной з першых прыняла на сябе удар ворага наша шматпакетная Беларусь. Можна з упэўненасцю сцвярджаць, што менавіта тут, на Бугу, пачалося крушэнне гітлераўскага плана «саланкавай» вайны. У няроўны бой з пераўзыходзячымі сіламі ворага ўступілі воіны-патрыяты, байцы і камандзіры Заходняга фронту. Больш павялічыў тэрмін, адведзенага фашысцкімі стратэгамі на тое, каб пакарыць краіну Саветаў, 45-й дывізія вермахта давялося пераадоляваць гераічнае супраціўленне абаронцаў Брэсцкай крэпасці.

Раздумваючы сёння над падзеямі мінулага, над велічыннасцю і драматызмам тых гадоў, напэўна, кожнае пакаленне будзе задаваць сабе пытанне: «Чаму насуперак усяму мы ўсё ж выстаялі і перамаглі?» Для ажыццяўлення сваіх злачынных пачынаў фашысцкая Германія кінула супраць нашай краіны 190 дывізіяў — 5,5 млн. салдат і афіцэраў. У іх руках была пераходная ваенная тэхніка. Аператыўна-стратэгічнымі планамі кіравання фашыскай Германіі вайна супраць СССР разглядалася як хуткая, мадэляваная кампанія. Па сутнасці Гітлер рахуваў напасці на СССР толькі будучы ўпэўненым, што фашысцкае нашествіе і першыя няўдачы Чырвонай Арміі выклічуць у нашым грамадстве дваіны раскол — пасыпальнай і нацыянальнай прыкметах. Аднак ні таго, ні другога не здарылася. Каварным планам не суджана было збыцца.

Трэба сказаць, што дыханне надыходзячай небяспекі адчулася паўсюдна. У краіне пачалася работа па падрыхтоўцы да адбіцця фашыскай агрэсіі. Не стала выключэннем і наша рэспубліка. Так, у маі 1941 г. бюро ЦК КП(б)Б, абмеркаваўшы на сваім пасяджэнні даклад камандуючага Заходняй вайсковай групай генерала арміі Д. Г. Паўлава «Аб абстаноўцы на граніцы і стане войскаў», прапанавала абкомам, райкомам партыі ўсямерна павялічыць пільнасць, ліквідаваць недахопы ў рабоце па мабілізацыйнай гатоўнасці прадпрыемстваў, устаноў, калгасаў, усяго насельніцтва рэспублікі, узмацніць увагу да патрэб войска, падтрымліваць цесную сувязь з камандаваннем часцей і злучэнняў.

І ўсё ж ракавыя пралікі Ста-

ліна, страшэнныя рэпрэсіі ваенных кадраў, тамтычныя памылкі прывялі да таго, што да 22 чэрвеня 1941 г. войскі і сілы прыгранічных ваенных акруг аказаліся не гатовымі да ўважэння ўпартай абароны, а тым больш актыўных баявых дзеянняў.

Набытая цаной палітычных і маральных выдаткаў адтэрміноўка ўступлення ў вайну ў выніку заключэння пакта аб ненападзе была перакрэслена грубейшымі стратэгічнымі пралікамі. Гістарычныя дакументы сведчаць, што радыкальная рэарганізацыя Чырвонай Арміі не была завершана, былі недахопы ў яе матэрыяльным забеспячэнні. Да пачатку вайны танкавы і самалётны паркі былі амаль на дзве трэці зношаны. Востра не хапала зенітнай артылерыі, аўтамабіляў, іншых відаў узбраення і тэхнікі. Большасць механізаваных, павялічаных дэсантных карпусоў і дывізіяў аказаліся неўкамплектаванымі.

У маральна-палітычным выхаванні актыўна выкарыстоўваўся лозунг «Абарона Айчыны ёсць свяшчэнны абавязак кожнага грамадзяніна нашай Радзімы». Аднак прапаганда вялася ў разліку на лёгкае перамогу. Праціўнік недаацэньваўся, памылкова сцвярджалася, быццам народы імперыялістычных дзяржаў не будуць ваяваць супраць СССР.

Усё гэта разам узятае дало матэрыяль і гітлераўцам хапало ініцыятыву практычна на ўсім савецка-германскім фронце. Асабліва цяжкае становішча складалася ў паласе Заходняга фронту. Ужо 29 чэрвеня злучэнні 3-й і 2-й танкавых груп праціўніка выйшлі ў раён на ўсход ад Мінска, замкнуўшы калыца акружэння галоўных сіл. На шосты дзень вайны варожая армія ўступіла ў сталіцу нашай рэспублікі.

Глыбокія карані нашых няўдач у пачатковы перыяд вайны яшчэ трэба вывучыць і прааналізаваць.

Сёння пра іх нямала пішаца і гаворыцца. Прычым некаторыя «перабудаваныя» гісторыкі і публіцысты ў палітычным запале, на хвалі эмоцый скажваюць факты, праўду нярэдка перамяшваюць з праўдай, а часам і з зусім няправільнымі поглядамі, спрабуючы паказаць бітву лета 1941 года як сучаснае хатачынае, бязладнае, а то і проста панічнае адступленне дэмаралізаваных савецкіх войскаў. Пры гэтым — хочаць яны гэтага ці не — такая кашчунская, цынічная хлусня накіравана на перакрэсліванне вялікага, самаадданнага подзвігу байцоў і камандзіраў нашай арміі, здзейсненага імі ў самыя цяжкія для Айчыны дні.

Як і абаронцы Брэсцкай крэпасці, гераічна змагаліся нашы воіны пад Мінскам, Магілёвам, Жлобінам, у Гомелі і іншых месцах. Паводле даных германскага генеральнага штаба, толькі за першыя тры тыдні вайны вермахт страціў на савецка-германскім фронце каля 100 тыс. салдат і афіцэраў.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны набыла для краіны сапраўды ўсенародны характар. Чырвоным радком у летапіс барацьбы ўпісаны партызанскі рух на Беларусі, Цэнтральны штаб якога ўзначаліў сакратар ЦК КП(б)Б П. К. Панамарэнка. На беларускай зямлі змагалася з гітлераўскімі акупантамі 374 тыс. партызан, аб'яднаных у 213 брыгад і 1.255 атрадаў. Арганізатарам і кіраўніком народнай барацьбы была Камуністыч-

ная партыя Беларусі на чале з сакратарамі ЦК Кампартыі рэспублікі П. К. Панамарэнкам, П. З. Калініным, У. Н. Малініным, У. Р. Ваневым, М. Я. Аўхімовічам, Ц. С. Гарбуновым, Г. Б. Эйдзінавым, І. І. Рыжыкавым, І. П. Ганенкам.

У тыле ворага былі створаны і актыўна дзейнічалі 10 падпольных абкомаў, 185 міжрайкомаў, міжрайпартцэнтраў, гаркомаў і райкомаў партыі і звыш 1.300 пярвічных партарганізацый, аб'яднаўшых больш як 35 тыс. камуністаў, з якіх 12,5 тыс. уступілі ў партыю ва ўмовах падполля.

Партыя выхавала шматлікія кадры вопытных партыйных арганізатараў падполля, партызанскага руху. Сярод іх — Ф. А. Баранаў, І. А. Бельскі, А. Ф. Брагін, І. Д. Варвашэня, І. Д. Вятроў, І. М. Кардовіч, А. Я. Кляшчоў, І. Ф. Клімаў, І. П. Кожар, В. І. Казлоў, У. Е. Лабанок, Р. Н. Мачульскі, Д. С. Маўчанскі, В. Е. Самуцін, С. І. Сікорскі, І. А. Стулаў, В. Я. Чарнышоў, Ф. М. Языковіч і многія іншыя, хто ўзначальваў барацьбу ў тыле ворага.

Актыўна працавала камсамольскае падполле, якое з'яўлялася бліжэйшым і адданым памочнікам партыі ў разгортванні ўсенароднай барацьбы. У гады вайны ў Беларусі функцыяніравалі 10 абласных, 214 міжраённых, гарадскіх і раённых камітэтаў камсамола, больш як 5,5 тыс. пярвічных арганізацый, аб'яднаўшых амаль 100 тыс. юнакоў і дзячат.

Вялікую ролю ў мабілізацыі камсамольцаў і моладзі на барацьбу супраць акупантаў адыгралі сакратары ЦК ЛКСМБ М. В. Зімянін, К. Т. Мазураў, Ф. А. Сурганав, С. В. Прытыцкі. Абкомы камсамола ўзначальвалі баявыя арганізатары моладзі П. М. Мазураў, І. Я. Палыкоў, І. А. Матыль, Э. Б. Нордман, М. Л. Пінязік, Ф. Д. Рома, А. Д. Рудак і іншыя важкія падпольных камсамольска-маладзёжных арганізацый.

Удзень і ўначы гарэла зямля пад нагамі акупантаў. Народны паэт Янка Купала пісаў у тых дні: «Калі вораг сарве яблык, што паспеў у нашым садзе, ён разарвецца ў яго руках гранатай! Калі ён сцісне жменю нашага цяжкага калосся, зярняты вылятуць і ўдарыць яго свінцовым дажджом!» Так яно і было. У гадзіну грознай небяспекі на абарону Айчыны ўзяліся ўсе — і старыя, і маладыя.

Партызанская вайна стала неад'емнай састаўной часткай барацьбы савецкага народа супраць захопнікаў. Ужо ў першыя, самыя цяжкія для нашай Радзімы перыяды вайны, калі наша армія вымушана была з баямі адступаць на ўсход, гэта барацьба прыняла грамадазнавальны характар, пачала перарастаць ва ўсенародную вайну.

Але дасталася гэта цаной вялізных цяжкасцей і незлічоных ахвяр. Партызанскі рух і падполле арганізаваліся ўжо ў ходзе вайны, наспех, таму што не ўваходзілі ў разлікі палітычнага кіравання краіны, якое сцвярджала, што мы будзем біць ворага малой крывёю і толькі на яго тэрыторыі. Усё тое, што было зроблена Кампартыяй Беларусі і ваенным кіраваннем акругі ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў па падрыхтоўцы да партызанскіх дзеянняў у выпадку варожай агрэсіі, было разбурана ў канцы 30-х гадоў. З добра падрыхтаваных партызан-

скіх камандзіраў і спецыялістаў у выніку рэпрэсій уцалелі толькі адзінкі.

Так, мы сапраўды знаходзіліся ў 1941 годзе ў адчайным становішчы. І тут ёсць пытанні, якія патрабуюць адказу. Але ісціна заключаецца ў тым, што савецкі народ не зламаўся, не сагнуўся пад ударамі першых паражэнняў, пад цяжарам мільёнаў смерцяў, пакут. З першага дня вайны ён верыў у будучую перамогу.

І гэту перамогу забяспечылі гераізм і мужнасць франтавікоў і працаўнікоў тылу, партызан і падпольшчыкаў. Пам'яць зноў і зноў вяртае да дзён вайны. Яны далі ўрокі такой маральнай сілы, над якімі час не ўладарны. Адзначаючы трагічную дату ў гісторыі народаў нашай Радзімы — 50-годдзе з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны, — савецкія людзі аддаюць даніну глыбокай павагі да памяці воінаў, партызан, падпольшчыкаў, якія аддалі жыццё за гонар, свабоду і незалежнасць нашай Айчыны, выратаванне сусветнай цывілізацыі.

З поўным тэкстам дакумента
можна азнаёміцца ў
бібліятэцы